

रिकटपूर्वीची बाग. रिकटपूर्वी या बागेतील पानगळ करून घेणे आवश्यक आहे.

रिकटनंतर बागेमध्ये निघालेली एकसारखी फूट.

द्राक्ष सल्ला

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर

द्राक्ष बागेत रिकटची पूर्वतयारी

रिकटचा कालावधी

द्राक्ष बागेतील किमान तापमान १५ अंश सेल्सिअसपेक्षा अधिक होण्यास सुरुवात झाली आहे. अशा परिस्थितीत रिकट घेणे फायद्याचे ठरते. कारण या तापमानाच्या पुढे वेलीच्या शरीरशास्त्रीय हालचालींचा वेग वाढतो. याचाच अर्थ रिकट घेतल्यानंतर नवीन निघणाऱ्या फुटीची वाढ जोमात होते. बऱ्याच ठिकाणी तापमान १५ अंशांपुढे वाढायला सुरुवात होते आणि पुन्हा काही दिवसांत थंडी जाणवू लागते. अशा वेळी रिकट घेतल्यास डोळे फुटण्यास विव्बल लागू शकतो. तेव्हा रिकटची फार घाई न करता जोपर्यंत वातावरणातील तापमानात वाढ झाल्यानंतरच रिकट घ्यावा.

रिकटपूर्व तयारी

रिकट घेतल्यानंतर नवीन निघणाऱ्या फुटीची वाढ जोमात होण्यासाठी खत व्यवस्थापन महत्त्वाचे असते. जवळपास एक वर्षापूर्वी लागवड केलेल्या खुंट रोपांची मुळे व्यवस्थित रूजून वाढलेली नसल्याने रिकटच्या पंधरा दिवस आधी दोन वेलींच्या मध्ये बुंध्यापासून ८ ते ९ इंच जागा सोडून दोन फूट रुंद व अडीच ते तीन इंच खोल अशी चारी घ्यावी. या चारीमध्ये साधारणपणे दोन घमेली कुजलेले शेणखत, सिंगल सुपर फॉस्फेट २०० ग्रॅम प्रति वेल, डीएपी ५० किलो प्रति एकर, फेरस सल्फेट १५ किलो प्रति एकर, मॅग्नेशियम सल्फेट २० किलो प्रति एकर, झिंक सल्फेट ५ किलो प्रति एकर प्रमाणे शेणखतात मिसळून चारीत द्यावे. त्यावरून मातीचा हलकासा थर टाकून बोद तयार होईल, असे व्यवस्थापन करावे. असे केल्याने त्या बोदामध्ये तयार होणाऱ्या मुळांसाठी पोषक वातावरण तयार होईल. हवा खेळती राहिल्यामुळे मुळांचा विकास चांगला होऊन पांढऱ्या मुळी तयार होतील.

पानगळ करणे

आपण रिकट घेण्यापूर्वी पानगळ करून घेणे

आवश्यक समजावे. रिकट घेण्याच्या ठिकाणी खाली व वर तीन ते चार डोळे उघडे राहिल्यास रिकट नंतर नवीन फूट निघण्यास मदत होईल. यासाठी रिकटच्या ८ ते १० दिवस आधी बागेत पाणी बंद करावे. पानगळ करून घ्यावी. ही पानगळ हाताने किंवा रसायनांच्या वापरानेही करून घेता येईल. ज्या ठिकाणी रिकट घ्यावयाचा आहे, त्यापुढील फूट खाली वाकवून (बेंडिंग) घेतल्यास सुद्धा नवीन फुटीसाठी चांगले परिणाम दिसून येतात. याचा मुख्य उद्देश म्हणजे पानगळ झाल्यामुळे किंवा फुटी वाकवल्यामुळे पानातील अन्नद्रव्ये हळूहळू देठात येते व देठाच्या माध्यमातून डोळ्यात जमा होते. यामुळे रिकट वेळी डोळा फुगलेला दिसतो. हे जमा झालेले अन्नद्रव्य नवीन निघणाऱ्या फुटीच्या वाढीकरिता कामास येते.

प्रत्यक्ष रिकट घेताना...

ज्या बागेत जास्तीत जास्त (८० टक्क्यांपुढे) खोड तयार झालेले आहेत, अशा ठिकाणी १२ ते १४ मि.मी. जाड असलेल्या खोडावर रिकट घेता येईल. इतर परिस्थितीत खोडाची जाडी कमी अधिक असेल किंवा वाढ कलमजोडाच्या जवळच खुंटलेली असेल अशा ठिकाणी कलमखोडाच्या वर चार ते पाच डोळे राखून सरसकट रिकट घेता येईल. या दोन परिस्थिती व्यतिरिक्त काही बागांमध्ये खोड व ओलांडा तयार झालेला आहे, अशा ठिकाणी ओलांडा सुरू होते, त्या ठिकाणी रिकट घेता येईल. म्हणजे खोडामध्ये तयार झालेल्या अन्नद्रव्यांचा वापर करून घेता येईल.

हायड्रोजन सायनामाइडचा वापर

रिकट घेतल्यानंतर बागेत दुसऱ्या दिवशी हायड्रोजन सायनामाइडचे पेस्टिंग करून घेणे महत्त्वाचे असते. बागेत उपलब्ध तापमान व रिकट घेतलेल्या काडीची जाडी यावर हायड्रोजन सायनामाइडची मात्रा ठरवावी. साधारणपणे ३० ते ३५ क्माल तापमान असलेल्या बागेत ४० मि.लि. हायड्रोजन सायनामाइड प्रति लिटर पुरेसे होईल. या

रिकटनंतर कीड व रोग व्यवस्थापन

रिकटनंतर सहाव्या ते सातव्या दिवशी डोळे फुगलेले दिसून येतील. या वेळी तापमानही तितक्याच प्रमाणात वाढत असल्याचे अनुभवास येईल. अशा परिस्थितीत उडद्या किडीच्या प्रादुर्भावात वाढण्याची शक्यता असते. ही कीड डोळे पोखरते. यामुळे फूट निघणे कठीण होते. या वेळी आपण बागेमध्ये पाण्याचे प्रमाण वाढवलेले असते. वाढत्या तापमानात आर्द्रताही वाढलेली असते. परिणाम ही कीड अधिक कार्यक्षम होते. तेव्हा या परिस्थितीत कीड नियंत्रण प्रभावीपणे करणे आवश्यक असते.

त्यासाठी फवारणी प्रति लिटर पाणी इमिडाक्लोप्रॉड (१७.८ एसएल) ०.४ मि.लि. किंवा लॅम्बडा सायहॅलोथ्रॉन (४.९ सीएस) ०.५ मि.लि.

ही फवारणी शक्यतो संध्याकाळी करावी. थोडासा अंधार पडू लागल्यानंतर ही कीड जास्त कार्यरत असते.

उडद्या किडीचा प्रादुर्भाव.

द्रावणात तीन ते चार ग्रॅम सल्फर मिसळल्यास काडीवरील भुरीच्या बीजाण्यांचा नाश करणे शक्य होईल. ज्या बागेत जाड काडी आहे, अशा मोजक्या काड्यांवर पुन्हा एकदा पेस्टिंग करणे फायद्याचे ठरेल.

- डॉ. आर. जी. सोमकुंवर, ९४२२०३२९८८ (राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)

रिकट नंतर निघालेली फूट.

● कीडनाशकांच्या शिफारशी लेबल क्लेमप्राप्त किंवा जॉएंट अंशस्कोप्राप्त आहेत. ● फवारणीचे प्रमाण हाय व्हॉल्यूम फवारणी पंपासाठीचे आहे. ● खरेदीवेळी पक्के बिल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'रेस्ट्रिक्टेड' आहे का पाह्यावे. ● लेबल क्लेम वाचावेत. ● पुरेशा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासावा. ● पीएचआय, एमआरएल तपासावेत. ● पेरणी वा लागवडीपूर्वी संबंधित बियाणांवर कोणती बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावी.

● मधमाशी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीडनाशकांचा वापर टाळावा. ● पीक फुलोरा अवस्था लक्षात घेऊन कीडनाशकांचा समजस वापर करावा.